

Една много субективна равностетка

Мечките са раздадени, червените килими оттъркаляни, микрофоните прибрани, хотелските легла опразнени. Берлинале 2009 влезе в архива. Лауреатите са вече широко известни. Ще се спра на някои от тях. Жури, в което двете силни фигури бяха Тилда Суинтън и Кристоф Шлингензиф – "ужасното дете" на германския културен живот – просто не можеше да награди заглавие, което всички очакват и единодушно хвалят. Така отличаването на първия в историята филм на Перу, участващ на Берлинале, със

Златната мечка

си има своята вътрешна логика.

Филмът, наречен „La Teta Asustada” или „Уплашената гръд” (превеждан тук кой знае защо с „Млякото на тъгата”) е омагьосващ разказ от един съвършено чужд за нас свят. В него се сблъскваме с неразбираеми, архаични традиции, и сковаващи обичаи на индианците кечуа по пустинните чукари на Андите. Трагедията на героинята е нещо обичайно за тази страна: днешните дъщери на изнасилвани по време на многогодишния терор в Перу майки, са получили чрез майчиното мляко симптомите на страшна болест, която се предава и на кърмените от тях деца.

Филмът на режисьорката Клаудия Льоса (вторият филм, който тя снима въобще) е критичен и социално ангажиран без да назовава източника на терора. На екрана се разкрива действителност на крайните контрасти – невъобразима нищета и луксозни, кичозни вили и празненства. Причинителите на десетилетния ужас, в който живее

планинското население на Перу – комунистическите партизани от организацията „Сияйната пътека” просто не са негова тема.

Дали пък ако филмът се беше произнесъл категорично за нечовешката същност именно на левия екстремизъм и на неговите учения, вероятността да намери благосклонност пред това жури и пред този директор на фестивала нямаше да е доста по-малка? Но пък тогава това щеше да е и свършено друг филм...

Специалната награда на журито бе разделена по равно.

Две сребърни мечки

бяха връчени на създателите на германския „Alle Anderen” („Всички други”) и на смесената аржентино-уругвайско-германска продукция „Gigante”. Първият филм е психологически разголваща драма на изпаднала в интимна и социална криза двойка. Режисьор е младата, спонтанна и възприемана тук като многообещаващ талант Марен Аде. Вторият разнища комичните на пръв поглед преживявания на тежкотонажен пазач на супермаркет, скован и омаломощен от внезапно пламнала любов към една от чистачките на магазина.

Сребърната мечка за най-добра режисура бе присъдена на Асгар Фархади за иранския филм "About Elly". За филма вече бе писано по-подробно във втория репортаж от тазгодишното Берлинале. Като най-добра актриса бе отличена австрийката Биргит Минхмайер - изпълнителка на главната роля в премиерния „Всички други”. Тя се наложи в конкуренцията на няколко актриси, създали тази година серия силни и запомнящи се образи – Бренда Блетин, Кери Фокс, Кристина Янда, Рене Зелуегър - оставили малко в сянка колегите си от други пол.

Приза за най-добра мъжка роля получи Сотигуи Куяте. Той преминава през филма

"London River"

с неповторимо елегантни, гъвкави, вълнообразни движения на наистина високото си и крехко-люлеещо се тяло. Роденият в Мали Куяте е сякаш от някаква уникална "порода" човек - с невиждано фини китки, дълги, изящни пръсти и лице и очи, които излъчват мъдрост и разбиране. Но и скръб и отчаяние в ситуацията, която се стоварва върху неговия герой във филма.

На заключителната церемония на фестивала връчването на неговата Сребърна мечка се оказа най-продължително. Скован от болест, немладият вече актьор, приседнал на стол на сцената, сладкодумно заразказва африкански мъдри приказки, а накрая даже въодушеви публиката с традиционен благодарствен напев от родината си. Като е станало дума за награждавания и сценични изяви: гала-церемонията както винаги беше повод за проникновени изказвания на благодарности от удостоените с призове лауреати. Споменаваха се през щастливи сълзи майки, баби, продуценти, режисьори, преподаватели и учители, близки съседи и далечни спонсори.

Един единствен от наградените започна изказването си от сцената с благодарност към Бог за това, че днес е тук и получава това признание. Той бе мюсюлманинът Асгар Фархади. Режисьор, доказал в творбите и интервютата си просветено мислене, далеч от консервативни религиозни догми. Но с вътрешен компас и духовност, която органично присъства и в неговата работа. И която нерядко липсва в произведенията на много от европейските му и американски колеги.

Въпросът е, доколко те са изключението или със своите произведения и като творчески личности изразяват преобладаващи сред обществата на Запада нагласи и световъзприятия. Повод за това отклонение ми дава и очакваният с голямо внимание и приет почти със страхопочитание опус "Германия '09 - 13 късометражни филма за състоянието на нацията" (извън конкурса). Най-именитите днешни германски режисьори поставят в десетинаминутни документални или игрални епизоди диагноза на днешното общество в страната. Картината, която рисува филмът е безутешна, мрачна, хората отчайващо объркани и песимистични. А става дума за Германия – страна с максимални обществено гарантирани свободи на гражданите, с относително добър жизнен стандарт и относително висока степен на толерантност, с едно от най-ниските нива на престъпността, със строго пазена и незамърсена природа, страна научила уроците си от миналото и почти безукорно имунизирана срещу ляво и дясно екстремистки увлечения. Страна, която е възделена цел за низвергнати и мизерстващи по цял свят.

Въпросът за ориентирите, за приоритетите, за ценностите и голямата посока на развитие както на личния житейски, така и на по-глобалния, социален проект е съществен. Но когато той се третира така, както става все по-обичайно в германското културно пространство разграничаването на автентични обществените нагласи от авторски конструкции плод на най-различни подбуди и мотивация е силно затруднено.

На раздяла с Берлинале 2009 не мога да не спомена специалната награда "за разкриване на нови перспективи в киното" на името на Алфред Бауер, която журито присъди на доайена Анджей Вайда. След миналогодишния "Катин" пан Анджей беше обявил, че следващият му филм ще е нещо свършено друго.

"Tatarak" ("Тръстика")

- екранизация на повед на Ивашкевич - бе показан като последен филм от конкурсната програма в Берлин. Основният сюжет на Ивашкевич са деликатно развиващите се отношения на съпругата на преуспяващ провинциален лекар (изключително впечатляващ: Ян Енглерт) с 20-годишен младеж. Тя е смъртно болна и започва, задъхано жадна за живот, своето последно лято между избуяващата природа и смразяващата сила на болката.

Върху този сюжет истинският живот наслажда втори, още по-силно разтърсващ пласт. Актрисата в главната роля Кристина Янда ("Човек от мрамор" и "Човек от желязо") преживява преди началото на снимките реална трагедия. Съпругът ѝ Едвард Клосински (оператор на големите "стари" филми на Вайда) мъчително, с месеци умира от рак в нейните ръце. По желание на Кристина във вече готовия материал на "Tatarak" Вайда вплита новия сюжет – филм за снимането на филма, в който режисьорът се играе от самия пан Анджей, а Кристина Янда играе самата себе си. Всъщност тази линия се състои почти само от монолози на актрисата по нейни записки от последните седмици на мъжа ѝ и от дните след неговия край. Това е невиджано съкровена изповед, свидетелство на една необикновено интензивна човешка връзка и преклонение пред паметта на любимия. Камерата на Павел Еделман е строго статична, остава на тактична дистанция, само Кристина Янда се движи и споделя, излиза от кадъра, гласът ѝ звучи зад него докато пред нас с минути остава празната стая, разхвърляното, празно легло...

Един тежък, труден за гледане, необикновено интензивен филм. Подходящ финал за изминалото доста неравен, но интересен маршрут 59-то Берлинале.